

HEIDEHEKSENBEZEMROEST *URED O ERICAE* ALGEMEEN IN DE DUINEN VAN NOORD-KENNEMERLAND

Kees Roobeek

Loop 21, 1862 JG Bergen NH

Roobeek, K. 2013. *Uredo ericae*, a new, but very common species in the dunes of North Kennemerland. *Coolia* 56(1): 11–12.

The first record of *Uredo ericae* in The Netherlands is described and illustrated.

Na het verschijnen van het inspirerende boek “Roesten in Nederland” (Termorshuizen & Swertz, 2011) kijk ik met meer belangstelling naar vooral onze wilde planten en worden iets afwijkend gekleurde of gevormde exemplaren afgezocht op een mogelijke roestaantasting. Veel roesten op algemeen voorkomende plantensoorten kennen een gelijk verspreidingspatroon als hun waardplanten. Het is dan verrassend om te lezen, dat één van de in het geslacht *Uredo* beschreven soorten tot nu toe niet in ons land is gevonden. De Heideheksenbezemroest (*Uredo ericae*) zou o.a. voor kunnen komen op struikheide (*Calluna vulgaris*) en rode dopheide (*Erica cinerea*), maar is slechts sporadisch gemeld uit Duitsland en Zwitserland. Deze roest zou heksenbezems in de heide veroorzaken en is in het verleden wel aangetroffen op gekweekte Erica-soorten waar hij wel bekend heeft gestaan als een lastige parasiet. Nederland ligt in het centrum van het NW-Europese verspreidingsgebied van struikheide en de plant is bij ons zeer algemeen, maar de betreffende roest leek te ontbreken.

Een struikheidepol met nogal wat geel gekleurde blaadjes langs de Julianalaan in de Schoorlse bossen trok begin september mijn aandacht. Bij inspectie met een loep meende ik bij diverse blaadjes aan de onderzijde wat oranje korreltjes (Figuur 1) te zien en een takje met aangetast blad ging mee naar huis voor verder onderzoek. Onder de microscoop bleken deze korreltjes inderdaad dikwandige urediniosporen te zijn van ca. $25 \times 20 \mu\text{m}$, maar in het pre-

paraat waren ook structuren te zien (Figuur 2) die ik in eerste instantie versleet voor parafysen, en deze werden voor Heideheksenbezemroest nergens vermeld. Na enig gepuzzel kwam ik er achter dat deze wat raadselachtige structuren niet anders waren dan de haren, die op de onderkant

Figuur 1. *Uredo ericae*, Heideheksenbezemroest. (Foto: Kees Roobeek)

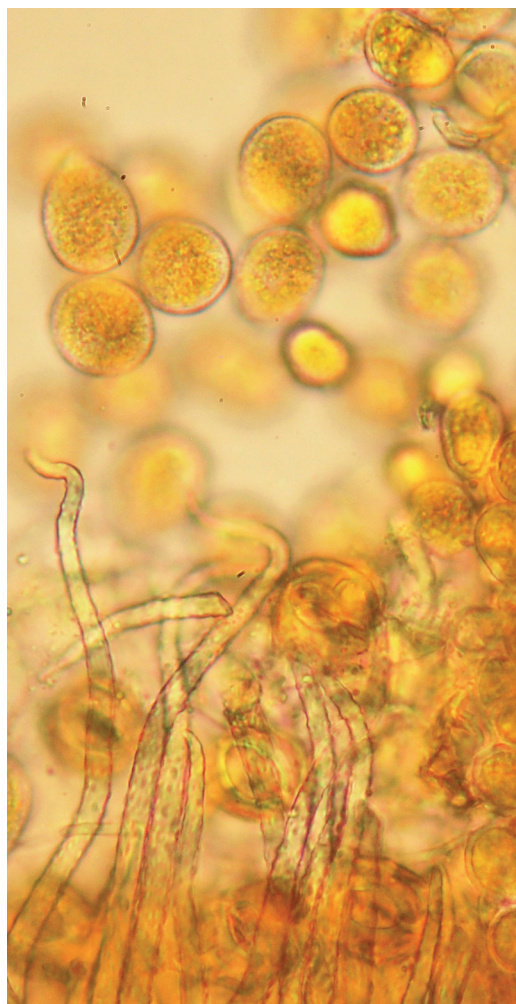

van de middennerf van ieder heideblaadje groeien en dus geen enkele relatie hadden met de roest. Na raadpleging van Aad Termorshuizen bleek dit inderdaad Heideheksenbezemroest (*Uredo ericae*) te zijn, een nieuwe soort voor Nederland.

Dat deze soort zo lang op zich liet wachten is niet zo vreemd omdat in het veld de soort met het blote oog niet te zien is en zelfs met een loep is het even zoeken. Meestal is er slechts één uredinium te zien en dit zit dan ook nog eens verborgen tussen de haren op de middennerf aan de onderkant van het toch al minieme struikheideblaadje

Met het nu verkregen zoekbeeld heb ik in de weken hierna op diverse plekken in duinen struikheide afgezocht op het voorkomen van deze roest. Binnen een maand vond ik de roest op 15 plekken in 8 aansluitende km-hokken in de duinen bij Schoorl en Bergen (Noord-Holland). De roest is dus in het geheel niet zeldzaam, maar alleen wat lastig te vinden. De Nederlandse naam Heideheksenbezemroest is mogelijk wat misleidend. Slechts op één plaats vond ik de

Figuur 2. Uredoericae, Heideheksenbezemroest. (Foto: Kees Roobeek)

roest op een struik met iets wat op een heksenbezem leek, maar bij de andere vondsten waren het de verkleuringen aan de blaadjes, die mij op het spoor brachten. Verkleuringen bleken echter ook te worden veroorzaakt door luizen, zodat ook deze aanwijzing niet altijd opgaat. Wel betrof het in alle gevallen marginale groeiplaatsen voor heide, gekenmerkt door ligging in de schaduw van zomereiken (*Quercus robur*) en dennen (*Pinus nigra* of *P. sylvestris*). In het open heideveld heb ik de roest tot nu toe niet aangetroffen.

In het boek worden nog enkele roesten vermeld, voorkomend op andere leden van de heidefamilie. In alle gevallen betreft het op deze planten uredinia en wordt Spar (*Picea sp.*) genoemd als waard voor de telia. Van de Heideheksenbezemroest is de gastheer van de telia nog niet bekend, maar Spar ligt voor de hand. In de duinen bij Bergen en Schoorl zijn in het verleden diverse sparrensoorten aangeplant, maar zij hebben het hier nooit goed gedaan en zijn nu nog in klein aantal aanwezig. Gezien de bovenstaande ervaringen zal Heideheksenbezemroest ook op andere plaatsen in Nederland te vinden moeten zijn.

Literatuur

Termorshuizen, A.J., & C.A. Schwartz. 2011. Roesten van Nederland. Uitgegeven door A.J. Termorshuizen.